

19. Česká poezie 1918-1945

Katolicky orientovaní

Teorie ke katolickým autorům obecně (znáš; jinak např. symboly, malý člověk vs Bůh, smrt atd.)

Úspěšná rehabilitace baroka

Po r. 1948 zákaz tvorby (někdy vězení), v 60. letech návrat na scénu

Jan Zahradníček (1905-1960)

Čelní představitel. Symbol utrpení katolických autorů (po 9 letech ve vězení smrt, nucené práce, smrt v rodině, zákazy). Po Mnichovu jako publicista působil proti některým demokratickým autorům (spolu s Durychem, Demlem, Čepem). Nebyl fašista (Durych ano).

Navzdory utrpení humanistická poezie, s dětskou neochvějnou vírou v jedinou jistotu – Boha. Dlouholetá psychická deprivace vede ke snění o světě, jenž je mu odepřen. Monumentální kosmické obrazy s hloubkou času a prostoru (Březina, baroko).

- Pokušení smrti – bolest, smrt, touha po zániku.
- La Saletta – zklamání z poválečného vývoje; odklon od katolicismu je tragédií národa (vs příklon ke komunismu)
- Znamení moci – vrchol tvorby (a vyšlo až po r. 1989). Ostré rozlišení dobra a zla v režimu, zhnusení systémem. Člověk se řítí do záhuby, jediná moc je u Ježíše, člověk nemůže přežít bez Boha.

Bohuslav Reynek (1892-1971)

Neokázalý, prostý, pokorný. Osamělý uzavřený poutník žijící sám o sobě (samozásobení ze statku, do města nezašel, anebo jel do Francie, hlas však síla vichru.

Prameny: symbolismus, mysticismus, česká lidová balada (Erben).

Témata:bolet, chudoba, čekání.

- Had na sněhu

Zdeněk Rotrekl (1920)

Jeho jméno není ani ve slovnících ze 60. let, 40 let zákaz. Čelní osobnost katolického disentu.

Náročná poezie plná symbolů, filozofická a historická fundovanost, i surrealistická imaginace.

Proletáři, surrealisté, poetisté

V jiné otázce.

Velikáni meziválečné poezie

Josef Hora (1891-1945)

1929 odešel z KSČ (všechny komunistické strany bojují proti všem možným úchytkám, kromě té hlavní, kterou je víra ve vlastní absolutní neomylnost Komunistické internacionály). Novinář.

Srdce a vřava světa. V názvu díla charakteristika celé poezie. Vřava světa – proletářství (do r. 1929). Srdce – čistá lyrika, srdce jako životní jistota. (Počáteční revolučnost se vytrácí, ano vnitřní zvědi, subjektivitě, hledání vnitřní

rovnováhy = lyrik lidského soukromí).

Strach z nezadržitelného plynutí času. Překonán ve chvílích lásky, tvůrčího úsilí atp.

Ve 30. letech osamělá meditace, intimní lyrika – Hora jeden z největších Máchových dědiců.

- Strom ve květu (1920, civilizační, vitalistické) – smysl pro dynamiku moderní doby.
- Srdce a vřava světa (1922, proletářské) – na straně pracujících proto, že v nich více pravdy a schopnosti žít než u jiných (intuitivní vztah; etika; ne revolučnost)
- Struny ve větru (1927, intimní lyrika 30. let) – subjektivismus, nenávratnost času, meditace
/ - Máchovské variace (1936, intimní lyrika 30. let) – odhalení svého nitra atp. 100. výročí Máje. /

Koncem 30. let vliv politické situace. Motivy vlasti, národa, konání.

/ - Domov (1938) – duchovní odkaz čs země. Četl jsem. /

- Jan Houslista (1939) – syntéza dosavadního díla. Návrat virtuóza, úspěchy jinde neuspokojují, doma bývalá láska, rodný kraj. Prožitek nezničitelného života a národa, výzva k obraně lidských a kulturních hodnot.

František Halas (1901-1949)

Složitý autor. Vliv negativních zážitků. Subjektivní, meditatívni, spirituální.

Nepatřil k žádné skupině. Vyrovnává se se skutečností; projev citlivého intelektuála, který vidí více než jiní.

Rozpor mezi světem poezie a skutečnou situací. To je jeho problém.

Klíčový motiv: smrt. Není však pesimistický, ale tragický: srážka ideálů se soudobými projevy (válka-y, hořké mládí). Bohatě a specifické metafory.

Již za svého života obrovský počet obdivovatelů (vliv na Ortena, Kainara), ideology však odmítnut.

- Kohout plaší smrt (1930) – tragika, nicota, rozklad. Máchovský tragický životní pocit.
- Staré ženy (1935) – legendární čs sbírka. Reálné vidění stárnoucí ženy. (vs SKN – Staří dělníci - nepochopil)

1936 zlom – reakce na dění ve společnosti.

Torzo naděje (1938) – Působivá reakce na Mnichov.

Naše paní Božena Němcová (1940) – osud spisovatelky paralela k čs národu.

Ke konci života motivy dětství a rodného kraje (Já se tam vrátím).

Vladimír Holan (1905-1980)

Kníže čs poezie. Mimo všechny skupiny, žije svou fantazií. Introvertní a meditatívni. Překladatel (160 autorů z 16 literatur).

Po okupaci 15 let zákaz.

Zabývá se zvukem a tvarem slova (došel nejdále v jeskyni slov). Velmi tajemné a velmi náročné ohledně interpretace.

Básnický obraz je přetvořen, posouvá do světa bez logiky, sním či bdím?. Významy slov posouvá do nemožných rovin. Metafory a novotvary

k abstrakci, experimentu. Interpretace jako podnět k prožitku skrytého v člověku.

Čistá poezie – očistit poezie od veškerých vztahů k vnější skutečnosti. Téma: duchovní svět člověka.

Absolutní báseň – řeč básně je nezávislá na významu slov. Vytvořen nový jazyk. Inspiruje proniká do útroby jazyka, bourá minulé hodnoty.

- Kamení, přicházíš... (1937) – vrchol experimentu s jazykem. Prof. Prokop píše, že je mimořádně vzrušující luštit významy. Vliv Morgensterna.

- Tereza Planetová (1943) – lyrickoepické.

Elegie o nenaplněné lásce.

- Rudoarmějci (1947) – oproštěno od schémat.

Četl jsem. Výpisky:

*Opilému - moře po kolena.
Srdce bez tajemství - prázdná kniha.
Jak chroptěl a dlouho nemohl umřít, jako by měl
duši napříč, ba navíc: jako by nikdy neměl
maminku.
Skutečnost mrtvých není dost -malá-, aby se do ní
vešly všechny ty naše dohady.
Nu což, i politujeme, i sníme. [Voják o omylem
granátem zabitých úhořích.]
A jako mladý bůh těžkomyslnosti zahleděl se...
Zbledl, ale to bylo vše, neboť nepřál Aischylovým
úderům do bubnu tragédie.
Chodil netrpělivě po místnosti a sešival kouty v
kupu touhy po své drahé.*

- Noc s Hamletem (1949-56 – kruté období) – odhalování tajemství lidského bytí.

Vítězslav Nezval (1900-1958)

Legenda. Vůdce avantgardy. Hravé zmocnění se reality.

Celý život politicky činný. Devětsil, Surrealistická skupina.

Optimismus, nenasyčenost životem. Rytmický, hudební verš. Hra se slovem (spontánní experiment). Obrovská schopnost imaginace, asociací. Kontakt s moderní evropskou literaturou, osobně s francouzskými surrealistickými autory.

Poetismus

- Podvihodný kouzelník (1922), Pantomima (1924) – Abeceda, Edison.

30. léta (zejména surrealismus)

- Sbohem a šáteček (1934) – barvitá lyrika o životní kráse (zápisník z cest)

- Praha s prsty deště (1936), Žena v množném čísle (1936), Absolutní hrobař (1937)

Nezval verše tvořil automaticky a surrealismus bet verše byl tak trochu rozpor. Někdy básně od-veršovával. A když nemohl jinak, dával si něco stranou a vzniklo 52 hořkých balad věčného studenta Roberta Davida (1937) – autora odhalil Karel Čapek.

Okupace

- Matka naděje (1938)

Po okupaci

Pokles kvality. Bezvýhradný souhlas s komunismem. Hodnoceno velmi negativně.

Politické pamflety (např. úpravy prvorepublikových veršů pro potřebu doby).

- Stalin (1950)

- Manon Lescaut (1940) – dramatizace románu abbé Prévosta. Láskyplná čeština, stále oblíbené.